

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Koronavirüs Sürecinde Demografik Özellikler Açısından Stresle Başa Çıkma Tarzları: Bitlis Devlet Hastanesi Sağlık Meslek Mensupları

Coping Styles with Stress in Terms of Demographic Features in The Coronavirus Process: Health Professionals at Bitlis State Hospital

Cemal Öztürk^{a,*} & Huriye Dalgıç^b

^a Doç. Dr, Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, 13000 ,Bitlis/Türkiye

ORCID: 0000-0003-3607-1356

^b Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, 13000, Bitlis/ Türkiye

ORCID: 0000-0001-6839-0808

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 5 Eylül 2021

Düzeltilme tarihi: 21 Eylül 2021

Kabul tarihi: 22 Eylül 2021

Anahtar Kelimeler:

İnsan Kaynakları Yönetimi

Stresle Başa Çıkma Tarzları

Koronavirüs

Sağlık Meslek Mensupları

ARTICLE INFO

Article history:

Received: Sep 05, 2021

Received in revised form: Sep 21, 2021

Accepted: Sep 22, 2021

Keywords:

Human Resources Management

Coping with Stress Styles

Coronavirus

Health Professionals

ÖZ

Koronavirüs Dünya Sağlık Örgütüncü 11 Mart 2020'de pandemi ilan edilen küresel bir salgındır ve bu süreçte stresle baş etme bu salgınla mücadelede özellikle sağlık çalışanları için son derece önem arz etmektedir. Bu çalışmada amaç demografik özellikler ile Stresle Başa Çıkma Tarzları arasında Koronavirüs sürecinde var olan ilişkiyi Bitlis Devlet Hastanesindeki sağlık meslek mensuplarında inceleyerek kamuda koronavirüs sürecinde demografik özellikler ve Stresle Başa Çıkma Tarzları arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktır. Bu amaca yönelik olarak literatür taraması ve nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda katılımcıların genel olarak her demografik özellik ve alt gruplarında stresle başa çıkma tarzlarının koronavirüsle mücadele ortamına rağmen anlamlı şekilde yüksek olduğu, ancak bazı yaklaşımlar ve alt gruplar açısından etkisiz yöntemler kullanıyor oldukları ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

The coronavirus is a global epidemic that was declared a pandemic by the World Health Organization on March 11, 2020 and coping with stress in this process is extremely important especially for healthcare professionals in the fight against this epidemic. The aim of this study is to examine the relationship between demographic characteristics and the ways of coping with stress in the healthcare professionals at Bitlis State Hospital and to reveal the connection between the demographic characteristics and the styles of coping with stress in the public in the coronavirus process. For this purpose, literature review and scanning method, one of the quantitative research methods, were used. As a result of the study, it was revealed that the way of coping with stress in all demographic characteristics and subgroups of the participants in general was significantly higher despite the fight against coronavirus, however, it is appeared that they are using ineffective methods in terms of some approaches and subgroups.

1. Giriş

İster iş hayatında ister özel hayatta bazen istenmeyen ya da bunalıma sürükleyen olumsuz durumlarla karşılaşmak olasıdır ve bu durumlar kişide stres oluşturmaktadır. Kişiler stresle karşılaştıklarında ona dayanabilmek, onu bertaraf edebilmek ya da zararlarını ortadan kaldırabilmek açısından

bazı hareket tarzları göstermektedir. Stresle baş etme dediğimizde anladığımız stresle karşılaştıktan sonra onun olumsuzluklarından kurtulmak ya da dayanabilmek adına ortaya koyduğumuz tutum ve tavırlardır. Stresin bireylerin üstünde sağladığı zorluk ve baskınlık etkisi negatif olaylara sebep olmakta ve birçok farklı sebepten dolayı kişiler strese girebilmektedir. Stres her yaştaki insanlarca çok sık dile

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: cozturk@beu.edu.tr

Atıf/Cite as: Öztürk, C., & Dalgıç, H. (2021). Koronavirüs Sürecinde Demografik Özellikler Açısından Stresle Başa Çıkma Tarzları: Bitlis Devlet Hastanesi Sağlık Meslek Mensupları. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(2), 205-212.

e-ISSN: 2651-5318. © 2021 TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. Her hakkı saklıdır. [Hosting by TUBITAK ULAKBİM JournalPark. All rights reserved.]

getirilen ruhsal ve psikolojik sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Koronavirüs Dünya Sağlık Örgütüncü 11 Mart 2020'de pandemi ilan edilmiş küresel bir salgındır. Kişilerin özel ve iş hayatlarını olumsuz etkileyen bu salgın çok büyük oranda ölümlere, başka hastalıkların tetiklenmesine, sosyal, psikolojik ve ekonomik kayıplara sebep olmuş ve böylece insanların hayatlarını olumsuz etkilemiştir. Kişilerin stres durumları, iyi oluş halleri ve motivasyonları onların iş hayatını da yakından etkilemektedir.

Çalışanların öznel iyi oluşları, fiziksel ve psikolojik halleri onların iş hayatındaki motivasyon, performans, verimlilik ve başarılarını etkilemekte bu da işyerinin başarısına yansımaktadır. Bu durumda hem koronavirüsle mücadele hem de onunla birlikte artan stresle baş etme her çalışan için önemli iken sağlık meslek mensupları için hayati öneme sahip olmaktadır. Koronavirüs sürecinde diğer salgın süreçlerinde olduğu gibi en aktif ve ağır çalışma koşulları altında olan mesleklerin başında sağlık meslek mensupları gelmektedir.

Durumun vahameti bu kadar ortada iken sağlık meslek mensupları özelinde genel olarak da kamuda çalışanların Koronavirüs sürecindeki karşılaştıkları stresle baş etme tarzlarındaki başarılarına dair çalışmaların gerekliliği açıktır. Biz de çalışmamızda Bitlis Devlet Hastanesinde çalışan sağlık meslek mensuplarına demografik özellikler ve stresle baş etme tarzları ölçeğini uygulayıp, stresle baş etme tarzlarının demografik özelliklerle bağlantısını ve Koronavirüs sürecinde çalışanların stresle baş etme tarzlarındaki başarı-başarısızlık durumunu ortaya koymayı hedefledik ve buna dönük olarak gerekli literatür taramasını müteakip, etik kurul ve kurum izinlerini alarak gerekli tabloların oluşturulmasıyla birlikte nihai analizler, sonuçlar ve önerilere ulaşma gayreti gösterdik. Böylece koronavirüsle mücadele sürecinde kilit rol oynayan sağlık meslek mensuplarının stresle mücadeledeki genel durumları ile mücadeledeki başarı seviyeleri ortaya çıkarılıp çözüm önerileri sunulmaktadır.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Stresle Başa Çıkma

Stres yaşamın vazgeçilemez olgularından biridir. Gündelik hayatta karşılaştığımız anlaşmazlıklar çeşitli çatışmalar devamlılığını getiren, stres oluşturan durumlar yaratmaktadır (Türksoy, 2014: 30). Stres canlının dengesini bozan uyarıcıdır (Ergin vd., 2014: 31; Selye, 1974: 27). Stres canlıların fiziksel ve psikolojik sınırlarının ortadan kaldırılması ya da zorlanmasıyla oluşan durumdur (Gonzalez ve Sellers, 2002: 15). Stres, bireylerin faydalılık ve aktif olma durumunu, yaşamdan zevk almasını, yaşama olan bağlılığını zayıflatma eğiliminde olan ve zamanla ondan uzaklaştıran bir kavramdır (Gürüz ve Gürel, 2009: 372). Stresin bireylerin üstünde sağladığı zorluk ve baskınlık etkisi negatif olaylara sebebiyet vermekte ve birçok nedenden ötürü bireyler stres altında olmaktadır

(Bektaş ve Karagöz, 2017: 342). Stres her yaşta ki kişilerin sık sık dile getirdiği yaşamlarındaki hem psikolojik hem de ruhsal bir sorun haline gelmektedir (Karakaya ve Öztürk, 2020: 60). Stresin doğasında olan bilinmeyenler, değişkenlikler veya çeşitli belirsizlik yaratan durumlar stresin kişiler üzerindeki tehdit edici unsurlarını çoğaltmaktadır (Durna, 2004: 191).

Stresle başa çıkabilme tarzları kişilerdeki strese sebep olan etkenlerin uyandırdığı psikolojik gerilimi hafifletmek, ortadan kaldırmak ve bunlara dayanabilmek için sergilenen tavırlar ve psikolojik tepkilerdir (Ekinci vd., 2013: 67). Başa çıkma tarzları genel olarak probleme yönelik ve duygulara yönelik başa çıkma olarak iki kategoride ele alınmaktadır (Şahin ve Durak, 1995: 57). Başa çıkma bireyin problem çözüme yeteneğini zayıflatan içsel ve dışsal etkenleri yönlendirmek için ortaya koyduğu davranışsal ve bilişsel gayretlerdir (Lazarus ve Folkman, 1984: 141; Dressler, 1985: 499). Nitekim stres yönetme eğitimi aldığında kişilerin problem çözmede daha başarılı oldukları görülmektedir (Timmerman vd., 1998: 863; Ekinci vd., 2013: 68).

Çevreyle uyumlu olmak, fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak sağlıklı olabilmek, huzurlu olma, güvenilirliği yüksek bir yaşam, çalışkan ve faydacı olabilmek stresle baş edebilme ve strese karşı pozitif yönde ilerlemede etkilidir (Okutan ve Tengilimoğlu, 2002: 27). İnsanların birçoğu, farkında olmasa da çok fazla stres dolu bir yük taşır. İyi de olsa kötü de olsa çevremizdeki ruhsal değişimlerle karşılaşmamız, stresli bir hal durumunun çoğu zaman önünde gelir (Özer, 2012: 45). Stresin dönemsel olarak ilerlemesi ve aşırısı kaçması kişide fazla farklılaşmış hastalıkların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilir (Yurtsever, 2009: 67).

2.2. Koronavirüs

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization-WHO) tarafından 11 Mart 2020'de pandemi olarak ilan edilmiş olan COVID-19-koronavirüs tüm dünyayı tehdit eden küresel bir hastalık anlamına gelmektedir (Hamouche, 2020: 3; Türken ve Köse, 2020: 36; Memikoğlu ve Genç, 2020: 1). COVID-19 dünyada gelişen ulaşım ağı ile birlikte ülkelerarası giriş ve çıkışların daha kolay olması bundan önce yaşanan salgın hastalıklara göre kişiler arasında daha hızlı yayılmasını sağlamıştır. Bu durum, ülkelerin sağlık sistemleri, ekonomi ve toplum üzerindeki etkisini de artırmıştır (Vieiraa, vd., 2020: 38).

Koronavirüs insanların normal rutinlerinin bozulmasına, işlerinin akmasına sebep olarak onların kriz tepkileri göstermelerini beraberinde getirmiştir (Çaykuş ve Mutlu Çaykuş, 2020: 108). Pandemi sürecinde sağlık, ekonomi, sosyal ilişkiler ve daha birçok alanda ortaya çıkması muhtemel etkisi yüksek belirtiler ve olgular kendini gösterdiğinde, evlerde kalıp dışarı çıkamama ve işlerin evden takibi gibi hadiselerle birlikte kişilerde stres, depresyon ve benzeri olumsuzluklar kendini göstermektedir (Altena vd., 2020: 135).

Genel olarak koronavirüslü hastalara karşı sempatinin ve sağlık çalışanları için endişe duygusunun olduğu, toplum sağlığı konusundaki psikolojik dayanıklılığın eksik olduğu ortaya konmaktadır. Bununla birlikte, diğer hastaların yanında sağlık çalışanlarına ayrı bir özen gösterilmesi ve psikolojik destek sağlanmasının gerekliliği de vurgulanmaktadır (Yin ve Zeng, 2020).

3. Yöntem

Bu çalışmamızda araştırma ve yayın etik kurallarına uyulmuş ve Bitlis Eren Üniversitesi Rektörlüğünün 02.06.2021 tarihli yazısında belirtildiği gibi Bitlis Eren Üniversitesi Etik İlkeleri ve Etik Kurulundan 21/5-IV sayılı kurul kararı alınmıştır. Devamında ilgili kurum izni alınarak çalışmaya başlanılmış ve ilgili ölçekler 2021 yılı Haziranında uygulanmıştır. Çalışmaya konu Sağlık Meslek Mensuplarının sayısına dair dilekçeyle resmi olarak cevap alınmış ve N=480 olarak bildirilmiştir. Çalışmamızın hipotezi: H1: Koronavirüs sürecinde Sağlık Meslek Mensuplarında Stresle Başa Çıkma Tarzları demografik özelliklere göre değişmektedir. Çalışmamızda nicel verileri esas alan betimsel ve aynı zamanda ilişki modeli kullanılmaktadır (Karasar, 2000: 79). Çalışmanın evreni Bitlis Devlet Hastanesi'nde çalışan sağlık meslek mensuplarından oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme belirlemede uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada alınan örneklemin evreni temsile yeterli olup olmadığını belirlemek için aşağıdaki görülen örneklem hesaplama formülü kullanılmıştır. Çalışmada uygun

örneklem büyüklüğüne ilişkin olarak ana kütle büyüklüğü bilindiğinde 'n' örneklem büyüklüğü hesaplamada kullanılan formül $n = \frac{Nt2pq}{d^2(N-1) + t2pq}$ 'dur (Palavan ve Açar, 2016: 17; Büyüköztürk vd., 2014). Formülde N=480 olup n=197 sağlık meslek mensubu olarak tespit edilmiş iken çalışmamızda çok daha yüksek olarak n=316 sağlık meslek mensubuna ulaşılmıştır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak Demografik Özellikler ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (Türksoy, 2014: 133) kullanılmaktadır. Bu ölçekte beş tane alt boyut vardır (Şahin ve Durak, 1995: 73; Lazarus ve Folkman, 1984): Kendine güvenli (8, 10, 14, 16, 20, 23 ve 26), iyimser (2, 4, 6, 12, 18), kendine güvensiz (3, 7, 11, 19, 22, 25, 27, 28), boyun eğici (5, 13, 15, 17, 21, 24) ve sosyal destek arama (1, 9, 29, 30) yaklaşımı. Alt boyutlarda; katılımcının kendine güvenli, sosyal desteğe başvurma ve iyimser boyutlarına verdiği puan yüksekse stresle baş etmede etkili; boyun eğici ve kendine güvensiz yaklaşımlarına verdiği puan yüksekse stresle baş etmede etkili olmayan tarzlar içinde anlamına gelmektedir. Bu yaklaşımlardan kendine güvenli yaklaşımın iç tutarlılığı 0.80, iyimser yaklaşımın iç tutarlılığı 0.68, kendine güvensiz yaklaşımın iç tutarlılığı 0.73, boyun eğici yaklaşımın iç tutarlılığı 0.70 ve sosyal destek arama yaklaşımının iç tutarlılığı 0.47'dir (Türksoy, 2014: 63).

4. Bulgular

Katılımcılar tabip (n=47), hemşire (n=134), ebe=34 ve diğer sağlık meslek mensuplarından (n=101) oluşmaktadır.

Tablo 1. Demografik Özellikler

Demografik Özellikler	Tabip	Hemşire	Ebe	Diğer Sağlık Meslek Mensupları	Toplam (n=316)
Yaş					
“	0	7	0	3	10
23-27	18	40	16	25	99
28-31	13	47	13	32	105
32 ve üzeri	16	40	5	41	102
Cinsiyet					
Erkek	38	44	0	65	147
Kadın	9	90	34	36	169
Medeni Hal					
Evli	21	68	14	55	158
Bekâr	26	66	20	46	158
Eğitim Durumu					
Lise	0	11	0	16	27
Ön Lisans	0	27	12	31	70
Lisans/Yükseköğretim	20	88	22	44	174
Lisansüstü	27	8	0	10	45
Mesleki Deneyim					
0-4	20	31	11	30	92
5-9	17	63	15	33	128
10-14	8	28	8	24	68
15 yıl ve üzeri	2	12	0	14	28
Mesleği Tercih Sebebi					
İsteyerek	41	96	23	74	234
İstemeyerek	6	38	11	27	82
Çalışma Şekli					
Gündüz(08-16)	24	35	11	66	136
Vardiya(08-16/08-24/24-08)	5	33	3	6	47
Nöbet(16-08/20-08/08-08)	18	66	20	29	133
Haftalık Çalışma Süresi					
40-45 saat	14	36	7	57	114
46-60 saat	13	63	16	26	118
61-80 saat	7	35	10	17	69
81 saat ve üzeri	13	0	1	1	15

Araştırmada katılımcıların demografik katılım tablosu Tablo 1 incelendiğinde çoğunluğu; yaş dağılımlarında

n=105 ile 28-31 yaş, cinsiyet dağılımlarında n=169 ile kadın, Medeni hal dağılımlarında n= 158 ile evli ve

becarların eşit, Eğitim durumu dağılımlarında n=174 ile Lisans/yüksekokul, mesleki deneyim dağılımlarında n=128 ile 5-9 yıl, mesleki tercih sebebi dağılımlarında n=234 ile

isteyerek, çalışma şekli dağılımlarında n=136 ile gündüz (08-16), haftalık çalışma süresi dağılımlarında n= 118 ile 46-60 saat, çalışanlar oluşturmaktadır.

Tablo 2. Demografik Özellikler ile Stresle Başa Çıkma Tarzları İlişkisi

Demografik Özellikler	Frekans	Kendine Güvenli Yaklaşım		İyimser Yaklaşım		Sosyal Destek Arama Yaklaşımı		Kendine Güvensiz Yaklaşım		Boyun Eğici Yaklaşım		
		Olumlu %	Olumsuz %	Olumlu %	Olumsuz %	Olumlu %	Olumsuz %	Olumlu %	Olumsuz %	Olumlu %	Olumsuz %	
		Yaş	18-22	10	81.5	18.5	64	36	57.5	42.5	56.3	43.7
	23-27	99	58.8	41.2	57.4	42.6	72.8	27.2	45.7	54.3	43.5	56.5
	28-31	105	73.7	26.3	63.5	36.5	70	30	42.9	57.1	34.2	65.8
	32 ve üzeri	102	85.3	14.7	80.4	19.6	67.4	32.6	36.7	63.3	33.5	66.5
Cinsiyet	Kadın	169	71.3	28.7	67.4	32.6	70.7	29.3	43.7	56.3	37.3	62.7
	Erkek	147	75	25	66.7	33.3	68.4	31.6	39.9	60.1	36.9	63.1
Medeni Hal	Evli	158	79.1	20.9	73	27	68.2	31.8	40.1	59.9	37.3	62.7
	Bekâr	158	67	33	61.2	38.8	71.1	28.9	43.9	56.1	38	62
Eğitim Durumu	Lise	27	90	10	78.6	21.4	70.4	29.6	48.6	51.4	45.1	54.9
	Ön Lisans	70	62.5	37.5	57.5	42.5	72.5	27.5	50	50	46	54
	Lisans/Yüksekokul	174	75.1	24.9	70.4	29.6	68.6	31.4	38.2	61.8	33.4	66.6
	Lisansüstü	45	71.2	28.8	62.3	37.7	68.4	31.6	40	60	33	67
Mesleki Deneyim	0-4	92	71.2	28.8	62.7	37.3	71.2	28.8	41.2	58.8	34.8	65.2
	5-9	128	67.5	32.5	61.3	38.7	69	31	44.2	55.8	38.5	61.5
	10-14	68	81.8	18.2	80	20	72.8	27.2	39.2	60.8	38.5	61.5
	15 yıl ve üzeri	28	83.2	16.8	76.5	23.5	59.9	40.1	41.1	58.9	31	69
Mesleği Tercih Sebebi	İsteyerek	234	76.5	23.5	68.8	31.2	68.6	31.4	38.7	61.3	34.2	65.8
	İstemeyerek	82	62.9	37.1	62	38	72.6	27.4	51.4	48.6	45.6	54.4
Çalışma Şekli	Gündüz(08-16)	136	78	22	71.4	28.6	68.8	31.2	39.4	60.6	36.6	63.4
	Vardiya(08-16/08-24/24-08)	47	76.9	23.1	70.3	29.7	61.7	38.3	31.7	68.3	25.9	74.1
	Nöbet(16-08/20-08/08-08)	133	66.5	33.5	61.6	38.4	73.3	26.7	48.2	51.8	41.6	58.4
Haftalık Çalışma Süresi	40-45 saat	114	81.1	18.9	72.8	27.2	69.1	30.9	37.9	62.1	35	65
	46-60 saat	118	67.6	32.4	63.9	36.1	68.9	31.1	42.5	57.5	38.7	61.3
	61-80 saat	69	74.8	25.2	62.6	37.4	72.1	27.9	46.6	53.4	36.3	63.7
	81 saat ve üzeri	15	63.9	36.1	68	32	68.4	31.6	47.5	52.5	44.5	55.5
	Toplam	316										

Tablo 2- Demografik Özellikler ile Stresle Başa Çıkma Tarzları İlişkisi Tablosuna baktığımızda, Stresle Başa Çıkma Tarzları ölçeğindeki beş boyuta dair katılımcıların cevaplarının tabloya olumsuz ve olumlu olarak işlendiği görülmektedir, buna göre demografik özellikler bağlamında bu beş boyuta dair verilere de ayrı ayrı baktığımızda:

- Boyut olan Kendine Güvenli Yaklaşım ve Demografik özelliklerde: yaş bakımından en fazla olumluluk % 85.3'le 32 ve üzeri yaşta kişilerde, cinsiyet bakımından % 75'le erkeklerde, medeni hal bakımından % 79.1'le evlilerde, eğitim durumu bakımından % 90'la lise mezunlarında, mesleki deneyim bakımından % 83.2'yle 15 yıl ve üzeri olanlarda, mesleği tercih sebebi bakımından % 76.5'le isteyerek girenlerde, çalışma şekli bakımından % 78'le gündüz (08-16), haftalık çalışma süreleri bakımından % 81.1'le 40-45 saat çalışanlarda olduğu görülmektedir.
- Boyut olan İyimser Yaklaşım ve Demografik özelliklerde: yaş bakımından en fazla olumluluk % 80.4'le 32 ve üzeri yaşta kişilerde, cinsiyet bakımından

% 67.4'le kadınlarda, medeni hal bakımından % 73'le evlilerde, eğitim durumu bakımından % 78.6'yla lise mezunlarında, mesleki deneyim bakımından % 80'le 10-14 yıl arasındakilerde, mesleği tercih sebebi bakımından % 68.8'le isteyerek girenlerde, çalışma şekli bakımından % 71.4'le gündüz çalışanlarda, haftalık çalışma süreleri bakımından % 72.8'le 40-45 saat çalışanlarda olduğu görülmektedir.

- Boyut olan Sosyal Destek Arama Yaklaşımı ve Demografik özelliklerde: yaş bakımından en fazla olumluluk % 72.8'le 23-27 arası yaşta kişilerde, cinsiyet bakımından % 70.7'yle kadınlarda, medeni hal bakımından % 71.1'le bekârlarda, eğitim durumu bakımından % 72.5'le ön lisans mezunlarında, mesleki deneyim bakımından % 72.8'le 10-14 yıl arasındakilerde, mesleği tercih sebebi bakımından % 72.6'yla istemeyerek girenlerde, çalışma şekli bakımından % 73.3'le nöbetli çalışanlarda, haftalık çalışma süreleri bakımından % 72.1'le 61-80 saat arasında çalışanlarda olduğu görülmektedir.

- (iv). Boyut olan Kendine Güvensiz Yaklaşım ve Demografik özelliklerde: yaş bakımından en fazla olumluluk % 56.3'le 18-22 arası yaşta kişilerde, cinsiyet bakımından % 43.7'yle kadınlarda, medeni hal bakımından % 43.9'la bekârlarda, eğitim durumu bakımından % 50'le ön lisans mezunlarında, mesleki deneyim bakımından % 44.2'yle 5-9 yıl arasında çalışanlarda, mesleği tercih sebebi bakımından % 51.4'le istemeyerek girenlerde, çalışma şekli bakımından % 48.2'yle nöbetli çalışanlarda, haftalık çalışma süreleri bakımından % 47.5'le 81 saat ve üzeri çalışanlarda olduğu görülmektedir.
- (v). Boyut olan Boyun Eğici Yaklaşım ve Demografik özelliklerde: yaş bakımından en fazla olumlu/yüksek puan % 43.5'le 23-27 yaşta kişilerde, cinsiyet bakımından % 37.3'le kadınlarda, medeni hal bakımından % 38'le bekârlarda, eğitim durumu bakımından % 46'yla önlisans mezunlarında, mesleki deneyim bakımından % 38.5'le 5-9 ve 10-14 yıl arasındakilerde, mesleği tercih sebebi bakımından % 45.6'yla istemeyerek girenlerde, çalışma şekli bakımından % 41.6'yla nöbetli çalışanlarda, haftalık çalışma süreleri bakımından % 44.5'le 81 saat ve üzeri çalışanlarda olduğu görülmektedir.

Alt boyutlar için; kişi kendine güvenli, iyimser ve sosyal desteğe başvurma boyutlarına yüksek puan veriyorsa stresle baş etmede etkili; kendine güvensiz ve boyun eğici yaklaşımlarına yüksek puan veriyorsa stresle baş etme için etkisiz yöntemleri kullanıyor demektir. Bu da ilk 3 boyuta olumlu şekilde yüksek puan veriyorsa stresle baş etmede etkili tarzlar kullanıyor, diğer iki boyuta olumlu olarak yüksek puan veriyorsa da stresle baş etmede etkisiz tarzlar kullanıyor demektir.

Buradan hareketle demografik özellikler ve tüm alt boyutları ile ilk üç boyut (kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek arama yaklaşımı) açısından katılımcı tüm sağlık meslek mensuplarının stresle başa çıkmada doğru tarzlar kullandıkları açık ara-anlamli şekilde ortaya çıkmaktadır.

Demografik özellikler ve tüm alt boyutları (yaşı 18-22 arasında olanlarla eğitim durumu ön lisans olanlar hariç) ile kendine güvensiz yaklaşım açısından katılımcı tüm sağlık meslek mensuplarının olumlu olarak düşük-olumsuz olarak yüksek puan verdikleri ve stresle başa çıkmada doğru tarzlar kullandıkları açık ara-anlamli şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu boyutta yaşı 18-22 olanlarının % 56.3'ü olumlu olarak yüksek puan verdiği ve dolayısıyla stresle başa çıkmada etkisiz yöntemler kullanıyor oldukları anlaşılmaktadır. Bu boyutta eğitim durumu ön lisans olanların % 50 olumlu % 50 olumsuz olarak puan verdikleri ve stresle başa çıkmada sınırdan yer aldıkları görülmektedir.

Demografik özellikler ve tüm alt boyutları ile boyun eğici yaklaşım açısından katılımcı tüm sağlık meslek mensuplarının olumlu olarak yüksek puan vermedikleri-olumsuz olarak yüksek puan verdikleri ve stresle başa

çıkma doğru tarzlar kullandıkları açık ara-anlamli şekilde ortaya çıkmaktadır.

Demografik özellikler ve alt gruplarıyla tüm alt boyutların karşılaştırılmasında:

- Kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal destek arama yaklaşımı ve boyun eğici yaklaşım açısından katılımcı tüm sağlık meslek mensuplarının stresle başa çıkmada doğru yöntemler kullanıyor oldukları,

- Kendine güvensiz yaklaşım açısından yaşı 18-22 arasında olanların stresle başa çıkmada etkisiz yöntemler kullanıyor oldukları,

görülmektedir.

5. Sonuç

Literatür taramasıyla anlam ve önemlerine dair geniş açıklamalar sunmuş olduğumuz stresle baş etme ve Koronavirüs olgularının ve özellikle Koronavirüs sürecinde çalışanların stresle baş etme tarzlarında başarılı olmaları insan kaynakları yönetimi için büyük önem taşımaktadır. Zira bu Koronavirüs salgını sürecinde stresle baş etme yöntemlerindeki başarı durumu çalışanlara ve işyerine olumlu yansımalar gösterecekken başarısızlık durumu da olumsuz yansıyacaktır. Diğer yandan motivasyon, performans, iş doyumunu, verimlik ve başarı gibi bir kurum için son derece önemli olan olgulara ters etki yapacak olan bir salgın hastalık söz konusudur. Bu durumda insan kaynakları açısından bu iki olgu ve salgın sürecinde stresle başa çıkma tarzlarındaki başarı durumunun ortaya konması son derece değerlidir. Çalışmamızda demografik özellikler ile Stresle Baş etme tarzları arasında Koronavirüs sürecinde var olan ilişkiyi Bitlis Devlet Hastanesindeki sağlık meslek mensuplarında inceleyerek kamuda koronavirüs sürecinde demografik özellikler ve stresle baş etme tarzları arasındaki bağlantının ortaya konması amaçlanılmıştır.

Çalışmamızın yöntem kısmında da belirtmiş olduğumuz gibi gerekli etik kurul ve kurum izinleri alınmış olup N=480 iken katılımcılar n=316 sağlık meslek mensubundan oluşmaktadır. İlgili ölçekler 2021 yılı haziranında uygulanmıştır. Çalışmanın Hipotez şu şekildedir: H1: Koronavirüs sürecinde Sağlık Meslek Mensuplarında Stresle Başa Çıkma Tarzları demografik özelliklere göre değişmektedir. Çalışma göstermiştir ki bahse konu başa çıkma tarzlarındaki başarı durumu demografik özelliklere göre değişmektedir ancak, genel olarak her demografik özellik ve alt grubunda aynı yönlü olmaktadır.

Demografik Özellikler ile Stresle Başa Çıkma Tarzları İlişkisi Tablosu değerlendirildiğinde: Demografik özellikler ve alt gruplarıyla tüm alt boyutların karşılaştırılmasında katılımcıların:

- Kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal destek arama yaklaşımı ve boyun eğici yaklaşım açısından katılımcı tüm sağlık meslek mensuplarının stresle başa çıkmada doğru yöntemler kullanıyor oldukları,

- Kendine güvensiz yaklaşım açısından yaşı 18-22 arasında olanların stresle başa çıkmada etkisiz yöntemler kullanıyor oldukları,

görülmektedir.

Koronavirüs pandemisi sürecinde Bitlis Devlet Hastanesinde çalışan sağlık meslek mensuplarından oluşan katılımcılar bu süreçte stresle baş etme tarzları açısından genel olarak başarılı yöntemler kullandıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte 18-22 yaş arasındaki katılımcıların genel olarak etkisiz yöntemler kullanıyor oldukları anlaşılmış olup bu 18-22 yaş aralığındaki grubun durumunun nedenlerine yönelik yeni çalışmalar yapılması, yöneticilerin onları başarılı yöntemler kullanmaya yönlendirme açısından bu grupla özel olarak ilgilenmeleri ve bu gruptakilerle eğitim durumu bakımından ön lisans mezunlarına sosyal ve psikolojik destek sağlanması önerilmektedir. Zira bu yönde çalışmalara rastlanmamaktadır. Sağlık çalışanlarından beklenen faydanın sağlanması açısından, stresle baş etmede başarısız yöntemler kullanan sağlık çalışanlarının erken çalışmalarla belirlenmesine başlanması ve bu doğrultuda gerekli tedbirlerin erken safhada alınması gerekli görülmektedir.

Kaynakça

- Altena, E, Baglioni, C, Espie CA, Ellis, J, Gavriloff, D, Holzinger, B, Schlarb, A, Frase, L, Jernelöv S, & Riemann, D. (2020). Dealing with sleep problems during home confinement due to the COVID-19 outbreak: Practical recommendations from a task force of the European CBT-I Academy. *J Sleep Research*, 29(4), e13052.
- Bektaş, M., & Karagöz, Ş. (2017). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9 (21), 342-355, 342.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E, Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çaykuş, E.T., & Mutlu, Çaykuş, T.M. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneriler, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 95-113.
- Dressler, WW. (1985). The social and cultural context of coping, action, gender and symptoms in a southern black community. *Soc Sci Med*, 21, 499-506.
- Durna, U. (2004). “Stres, A ve B Tipi Kişilik Yapısı ve Bunlar Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma”, Celal Bayar Üniversitesi, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 11(1), 191-206.
- Ekinci, M., Şahin Altun, Ö., Can, G., (2013). Hemşirelik Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Tarzları ve Atılganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(2), 67-74.
- Ergin, A., Uzun, S.U., & Bozkurt, A.İ. (2014). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Stresle Başa Çıkma Yöntemleri ve Bu Yöntemlerin Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi, *Fırat Tıp Derg/Fırat Med J* 2014; 19(1): 31-37.
- Gonzalez, LO, Sellers, EW. (2002). The effect of a stress-management program on self concept, locus of control, and the acquisition of coping skills in school-age children diagnosed with attention deficit hyperactivity disorder, *Child Adolesc Psychiatr Nurs*, 15(1), 5-15.
- Gürüz, D., & Gürel, E. (2009), *Yönetim ve Organizasyon*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Hamouche, S. (2020). COVID-19 and employees' mental health: stressors, moderators and agenda for organizational actions. *Emerald Open Research*, 2(15), 1-11.
- Karakaya, Ş., & Öztürk, C. (2020) *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 12(48), 58-66.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Psychological stress and the coping process*. New York: Springer;
- Lazarus, R.S., & Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal And Coping*, New York: Springer Pub. Co.
- Memikoğlu, O., & Genç, V. (2020). *COVID-19*, (Ed. Osman Memikoğlu, Volkan Genç), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Okutan, M., & Dilaver, T. (2002), “İş Ortamında Stres ve Stresle Başa Çıkma Yöntemleri: Bir Alan Uygulaması”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(3), 15-42.
- Özer, M.A. (2012). Çalışanlar İçin Verimlilik Anahtarı: Stres Yönetimi, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 24, (1-2), 45-66.
- Palavan, Ö., & Açar, D. (2016). Aday Sınıf Öğretmenlerinin Akademik Öz-Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 14-27.
- Selye, H. (1974). *Stress without distress*. New York: Harper and Row Publishers Inc.
- Şahin, N.H., & Durak, A. (1995). Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği: Üniversite Öğrencileri İçin Uyarlanması, *Türk Psikolojisi Dergisi*, 10(34), 56-73.
- Timmerman, IG, Emmelkamp, PM ve Sanderman, R. (1998). The effects of a stress management training program in individuals at risk in the community at large. *Behav Res Ther*, 36(9), 863-875.
- Türken, M., & Köse, Ş. (2020). COVID-19 Bulaş Yolları ve Önleme, *Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi*, 30(Ek sayı), 36-42.

- Türksoy, F.B. (2014). Hemşirelik fakültesi öğrencilerinde benlik saygısı ve stresle baş etme yöntemleri (Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi örneği). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Vieiraa, C. M., Francoa, O.H., Gómez Restrepob, C., Abe, T. (2020). COVID-19: The forgotten priorities of the pandemic. *Maturitas*, 136, 38-41.
- Yin, X ve Zeng, L. (2020). A Study on the Psychological Needs of Nurses Caring for Patients with Coronavirus Disease 2019 from the Perspective of the Existence, Relatedness and Growth Theory. *International Journal of Nursing Sciences*, 7(2), 157-160.
- Yurtsever, H. (2009). Kişilik Özelliklerinin Stres Düzeyine Etkisi ve Stresle Başa Çıkma Yolları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Extended Summary

Purpose

The aim of this study is to examine the relationship between demographic characteristics and the ways of coping with stress in the healthcare professionals at Bitlis State Hospital and to reveal the connection between the demographic characteristics and the styles of coping with stress in the public in the coronavirus process.

Literature Review

Stress is a concept that tends to weaken individuals' usefulness and activeness, their enjoyment of life, their commitment to life, and over time, it takes them away from it (Gürüz ve Gürel, 2009: 372). Stress is becoming a psychological and apiritural problem in the lives of people of all ages, which is frequently mentioned (Karakaya ve Öztürk, 2020: 60).

COVID-19-coronavirus, which was declared a pandemic by the World Health Organization (WHO) on March 11, 2020, means a global disease that threatens the whole World (Hamouche, 2020: 3; Türken ve Köse, 2020: 36; Memikoğlu ve Genç, 2020: 1). With the developing transportation network in the World, COVID-19 has made it easier to enter and exit between countries, allowing it to spread more quickly among people compared to the epidemics experienced before. This situation has also increased the impact of countries on their health systems, economy and society (Vieiraa, vd., 2020: 38).

Methodology

In this study, the ethical rules of research and publication were complied with and as stated in the letter of Rectorate of Bitlis Eren University dated 02.06.2021, the Board decision numbered 21/5-IV was taken from the Ethical Principles and Ethics Committee of Bitlis Eren University. Afterwards, the study started with the permission of the relevant institution and the relevant scales were applied in June 2021. An official response was received with the petition with the regarding the number of Healthcare Professionals subject to the study and it was reported as N=480, and in our study, n=316 healthcare professionals were reached, which is much higher. The hypothesis of our study: H1 The ways of coping with Stress in Healthcare Professionals during coronavirus process vary according to demographic characteristics.

In our study, a descriptive and at the same time relational model based on quantitative data is used. The universe of the study consists of healthcare professionals working in Bitlis State Hospital. Demographic Characteristics and coping with stress are used as data collection tools in the study.

Findings

In terms of demographic characteristics, all sub-dimensions and the first dimensions (self-confident approach, optimistic approach and social approach), it is clearly evident that all

participating healthcare professionals use the right styles in coping with stress.

In terms of demographic characteristics and all sub-dimensions (except those between the ages of 18-22 and those with an associate's degree) and self-confidence approach, it is clearly significant that all participating healthcare professionals gave positive low-negative high scores and used the right styles in coping with stress. In this dimension, it is understood that 56.3 % of those aged 18-22 give high scores positively and therefore use ineffective methods in coping with stress.

In terms of demographic characteristics, all sub-dimensions, and submissive approach, it is clear evident that all participating healthcare professionals do not give high scores positively, they give high scores negatively, and they use the right styles in coping with stress

When comparing all sub-dimensions with demographic characteristics and subgroups, it is seen that:

- In terms of self-confident approach, optimistic approach, seeking social support and submissive approach, all participating healthcare professionals use the right methods in coping with stress.

- In terms of self-confident approach, those between the ages of 18-22 use ineffective methods in coping with stress.